

**MEDZINÁRODNÁ REGIONÁLNA KONFERENCIA UNESCO
O BIOETIKE**

V dňoch 21. – 22. 1. 2009 sa pod záštitou Katedry etiky (Inštitútu filozofie a etiky) Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity konala medzinárodná regionálna konferencia UNESCO s názvom *Metodologické a metodické otázky bioetiky v súčasnosti*. Miestom konania bolo Kongresové centrum SAV Academia v Starej Lesnej. Početné zastúpenie účastníkov nielen zo Slovenska, ale aj z ďalších krajín – Talianska, Rumunska, Maďarska, Poľska a Českej republiky – je dôkazom toho, že téma a problematika bioetiky sú v súčasnosti veľmi naliehavou záležitosťou nielen pre znalcov z oblasti etiky, ale aj pre odborníkov z iných odborov.

Nastolené otázky konferencie sú často aj prostredníctvom médií pomerne aktuálnou tematikou pre širokú verejnosť, dokonca sa dostávajú do pozornosti aj v oblasti politiky a legislatívy. Metodické a metodologické otázky bioetiky a problematika s tým spojená patria v súčasnosti bezpochyby k významným súčasťam etiky, o čom svedčí celková expanzia odborných textov, ktorú možno registrovať v poslednej dobe. Ukazuje sa, že nie všetko, čo je technicky možné, je aj morálne prípustné, pretože vedecko-technický pokrok je pre ľudstvo prospešný a osožný potiaľ, pokiaľ sa jeho cieľom nestane manipulácia so samotným človekom. Bioetické dilemy sú často dôsledkom stretu tradičných predstáv spoločnosti o otázkach života a smrti s modernými výdobytkami biologických a lekárskejších vied, no pri ich analýzach by sme nemali zabúdať ani na etické a filozofické koncepcie.

Vysvetlenie odlišností medzi metodologickými východiskami a závermi v bioetike bolo jadrom vystúpenia Vasila Gluchmana (FF PU Prešov) hneď v úvode plenárneho zasadnutia konferencie. Konštatoval, že na základe toho, čo rozumieme pod bioetikou, a s ohľadom na metodologické východiská prístupu k danej problematike existuje viacero druhov bioetiky. Minimálne môžeme uvažovať o filozoficko-etickom, biologicko-medicínskom, nábožensko-teologickom, sociologickom a prípadne právnickom prístupe k bioetike. Autor sa zamerail tiež na otázku spoločných prienikov týchto prístupov, najmä pokiaľ ide o kompetencie a závery vyplývajúce z rozdielnych metodologických východísk.

Na problémy súčasnej bioetiky poukázala Eva Smolková (FiÚ SAV Bratislava), zdôrazňujúc, že pojem bioetiky slúži v súčasnosti na označenie množstva rôznych axiologických, etických, biologických, medicínskych a iných problémov. Pokúsila sa preto naznačiť, aké problémy sa v jej rámci riešia i ako sa profilujú jednotlivé problémové okruhy. Zároveň predstavila bioetiku zo systémového hľadiska, načrtla jej užšie a širšie vymedzenie a problémové okruhy, priblížila metódy, ktoré sa preferujú v rámci jednotlivých vymedzení.

O budúcnosti v súčasných koncepciách bioetiky informoval Josef Kuře (MU Brno) akcentovaním, že bioetické metódy a prístupy fundamentálnej bioetiky sa začali zameriavať predovšetkým na praktické (a pragmatické) riešenie nových vznikajúcich etických dilem v biomedicíne a v biotechnológiách. Podľa neho bioetický diskurz bol ovplyvnený multidisciplinaritou a rastúcim pluralizmom metodických prístupov. Ďalej konštatoval, že

v súčasnom vývoji bioetiky sa dajú identifikovať najmenej dva momenty, ktoré zdôrazňujú budúcnosť ako významnú kategóriu bioetického diskurzu: globálna bioetika a udržateľný rozvoj medicíny. V skúmaných metodologických prístupoch a konceptoch bioetiky sa identifikované prvky javia ako nosné pre bioetiku orientovanú do budúcnosti (*etika ante quam*) vrátane prínosu poňatí, ktoré nepatria k hlavnému smeru bioetiky, ako je napr. *diskurzívna etika*, príp. *etika ošetrovateľstva*.

Etikou telesnosti v kontexte hľadania teoretických a metodologických východísk súčasnej bioetiky sa bližšie zaoberala Viera Bilasová (FF PU Prešov). Vo svojom vystúpení poukázala na skutočnosť, že súčasná bioetika čelí dvom skupinám výziev, na ktoré v dôsledku krízy teoretických a metodologických východísk už nie je schopná efektívne odpovedať. Prvú skupinu tvoria problémy vyvolané súčasným stupňom rozvoja vedy, techniky, ekonomiky a politiky, ktoré menia kvalitu ľudského života, ale aj života vôbec. Druhú skupinu výziev podľa nej tvoria otázky vyvolané globalizáciou, globálnym otepľovaním, globálnou ekologickou krízou a vyčerpávaním surovínových energetických a potravinových zdrojov. Všetky tradičné i nové otázky bioetiky dostávajú v podmienkach globalizácie kvalitatívne novú dimenziu.

Metodologickým a metodickým otázkam bioetiky v súčasnosti sa venovali prezentujúci v jednotlivých sekciách, ktoré nadväzovali na načrtnuté problémy plenárneho zasadnutia. Filozoficko-etickej reflexii otázok bioetiky sa venovala Zuzana Kiczková (FiF UK Bratislava) v znovu/premyslení argumentačných koncepcií (na príklade problematiky interrupcií), pretože podľa nej v bioetike sa často odohrávajú ostro polarizované polemiky. Jednu z konkrétnych odpovedí hľadá v znovupremyslení vzájomného vzťahu medzi právom na život a povinnosťou rešpektovať toto právo. Stefan Konstańczak (Poľsko) vo svojom vystúpení uvažoval nad významom záujmu spoločnosti v súvislosti s bioetickými diskusiami týkajúcimi sa napríklad aj utrpenia. Ivan Hruška (FF UHK Hradec Králové) sa zamerával na interdisciplinárne otázky filozofie, etiky, bioetiky a etiky medicíny. Jadrom jeho zámeru bolo poukázať na akútny význam včasného, aktívneho a prognostického filozofického a interdisciplinárneho axiologického a etického výskumu. Cieľom príspevku Adely Leškovej-Blahovej (FF PU Prešov) bolo predstaviť etiku sociálnych dôsledkov ako ďalšie možné teoretické východisko pri riešení bioetických problémov a zdôvodniť relevantnosť jej aplikácie v oblasti bioetiky. Grzegorz Grzybek (Poľsko) zdôraznil, že kvalita ľudského života je podmienená snahou o rozvoj etickej osoby.

V sekcii spoločenskovednej reflexie otázok bioetiky sa Beáta Balogová (FF PU Prešov) zaoberala problematikou mobbingu v podmienkach Slovenska, ktorého dôsledky majú nielen individuálnu, ale aj celospoločenskú rovinu. V počiatkových teoreticko-empirických skúmaníach poukazuje na jeho individuálne, hlavne psychické a somatické dôsledky, avšak dnes túto formu manipulácie môžeme vidieť aj v jeho ničivej etickej a materiálnej rovine; Zvlášť vtedy, ak predmetom skúmania je zdravotnícky personál a jeho zverenci, čiže pacienti. Miła Kwapiszewska-Antas (Poľsko) upozornila na diskusie a riziká spojené s biotechnologickým výskumom. Otázkam génových technológií, ktoré nás núti otvárať a riešiť nové otázky, dotýkajúce sa podstaty človeka, jeho prirodzenosti a telesnosti, sa venovala Adriana Švirková (FF PU Prešov). Zvlášť aktuálnymi sa stávajú tie oblasti skúmania, v ktorých morálne dimenzie nadobúdajú nový rozmer a stávajú sa aktuálnym a pozitívnym fenoménom.

Počas obidvoch dní konferencie paralelne pracovala anglická sekcia, v ktorej prevlá-

dali vystúpenia najmä zahraničných hostí, no bohatá bola aj diskusia i vzájomná výmena názorov so slovenskými účastníkmi. Corneliu Simut (Rumunsko) vo svojom vystúpení priblížil veľmi zaujímavé názory talianskeho liberálneho laického teológa Vata Mancusa na otázky života a smrti. Jan Payne (LF UK Praha) poukázal na dôsledky, štruktúru a funkciu informovaného súhlasu. Liberálny protestantský pohľad na možnosť výskumu embryonálnych buniek prezentoval Igor Kišš (EBF UK Bratislava). Účastníčky z Central European University v Budapešti (Maďarsko) Enikő Demény a Petra Bárd sa zaoberali antropologickými a právnickými otázkami génových bánk. Barbara Bottalico (Taliansko) sa venovala jazykovým otázkam zjednocovania európskej právnej terminológie týkajúcej sa bioetiky. Ekonomickými otázkami eugeniky v kontexte 19. storočia sa vo svojom príspevku zaoberal Ján Kalajtzidis (FF PU v Prešove). Dôstojnosť a ľudská dôstojnosť ako metodologický základ bioetiky tvorili jadro vystúpenia Vasila Gluchmana. Rokovanie v tejto sekcii ukončila bohatá diskusia a výmena vzájomných informácií o situácii v oblasti bioetického výskumu v jednotlivých krajinách.

K najzaujímavejším príspevkom v sekcii teologickej reflexie otázok bioetiky patrilo vystúpenie Martina Kolečáka (KU Ružomberok) o metodológii teologickej bioetiky, ako aj príspevok zaoberajúci sa Singerovou teóriou druhizmu, ktorý prezentovali Innocent-Maria Szaniszló a Michal Kuřha (TF KU Košice).

K podnetným patrila aj sekcia zaoberajúca sa didaktikou bioetiky, v ktorej Jan Payne a Pavel Marťásek (LF UK Praha) prezentovali PhD. program v bioetike na Karlovej univerzite v Prahe; Marta Gluchmanová (FVT TU Prešov) sa venovala vzťahu učiteľskej etiky k výučbe bioetiky, Gabriela Platková (FF PU Prešov) rozoberala metodologické východiská výučby bioetiky na školách v rámci etickej výchovy, Jana Trizuljaková a Mária Mojzešová (LF UK Bratislava) sa venovali reflexiám budúcich lekárov nad vzťahom lekár – pacient a Petr Jemelka (MU Brno) sa sústredil na bioetickú inšpiráciu v príprave budúcich učiteľov.

Úspešný priebeh medzinárodnej regionálnej konferencie UNESCO zameranej na metodologické a metodické aspekty bioetiky dopĺňala aj užitočná diskusia, ktorá často pokračovala aj po skončení pracovnej časti programu. Počas dvojdňového rokovania v rámci plenárneho zasadnutia a vystúpení v sekciiach odznelo vyše 50 referátov, ktorých texty budú publikované v zborníku. Záujem o vystúpenia aj samotný priebeh konferencie jednoznačne dokazujú, že problematika spojená s bioetikou nie je iba módnou záležitosťou, ale odrazom hlbokého záujmu o nastolené otázky nielen v prítomnosti, ale aj vo vzťahu k budúcnosti.

Adela Lešková-Blahová

Mgr. Adela Lešková-Blahová
Inštitút filozofie a etiky FF PU
ul. 17. novembra 1
080 01 Prešov
SR
e-mail: blahova@unipo.sk